יא: דיני ממונות בשלשה פרק ראשון סנהדרין

ממעטני דזיתא. מה שהקשתי על פירוש הקונטרס בסוף כירה (שבת מז. ד"ה בגלילא) והמוציא יין (שם עח.) מפורש שם: **מן** עומרי שיבליא. והא דתניא בפרק בתרא דמעשר שני (מ"ח) אמר ר' יהודה ברשאונה היו שולחין אצל בעלי הבתים שבמדינות מהרו והתקינו פירותיכם עד שלא הגיע שעת ביעור עד שבא ר' עקיבא ולימד כל פירות שלא באו לעונות מעשרות פטורים מן הביעור הכא ר"ג קודם לרבי עקיבא היה:

בתר דעברוהו. פירוש והיה לו חבר ר' אלעזר בן עזריה שהיה נשיא עמו לכך אמר באנפאי חבריה: **או** דילמא מעברין. פירש בקונטרס משום דתקופה דאוריתא דכתיב (שמות לד) חג האסיף תקופת השנה וקשה דאביב נמי דאוריתא דכתיב (דברים טז) שמור את חדש האביב וכן פירות האילן (שמות כג) וחג הקציר בכורי מעשיך ונראה דהיינו טעמא דתקופה משום דאי אפשר לטעות בה אבל בפירות האילן ובאביב עבידי לטעוי בהו:

אין מעברין השנה אלא ביהודה. והא דר' עקיבא עיבר השנה בנהרדעא ברים פרק האשה שלום (יבמות דף קטו. ושם) ונהרדעא מחולה לארץ שאני רבי עקיבא שלא היה ממותו בארץ ישראל כדאמרינן בסוף ברכות (דף סג.) וא"ת והא אמרינן בזה בורר (לקמן דף כו. ושם) ר' חייא בר זרונקי ור"ש בן יהודא הוו קאזלי לעבר השנה בעסיא ועסיא חולה לארץ כדמוכח בחזקת הבתים (ב"ב דף מו. שם) דאמר כל שהרואה הקב"ה למשה חייב במעשר למעוטי עדרקים עסיא ואספסיא ואין לומר דלא הימו כמותם דהא ר"ל קרי להו רועי בקר ויש לומר דעיבורא דהתם היינו חיסוב בעלמא כמו ועיבר ג' שנים זו אחר זו דרבי עקיבא לקמן (דף יב.) דחזרו ב"ד וישבו וקבעו בארץ ישראל תדע דהתם שנה שביעית היתה ותניא לקמן דאין מעברין בשביעית וא"ל דר' עקיבא חושבנא בעלמא עבד בנהרדעא אלא דאדרבי עקיבא שלא הימ כמותו סמכו ואדר"ש בן יהודא לא סמכו והדור עבוד חושבנא דבברכות (דף סג.) משמע מעובדא דחנניה דקביעות ממש עבד וירושלמי אמרינן בהדיא דבשאין יכולין לעבר אותה בארץ ישראל מעברין אותה בחולה לארץ ירמיה יחזקאל ברוך בן נריה עיברו בחוץ לארץ והדר מייתי עובד' דחנניה וקשה קצת דבברכות (שם:) נפקא לן מדכתיב כי מציון תצא תורה וגו' והכא מייתי מלשכנו תדרשו:

רא"ויה

תקיפאי קמאי. רבן גמליאל שהיה עוהג שררה וחזרק מורא בתלמידים כדאשכחן בברכות (דף לו.) ובברכות (דף מ:) ובראש השנה (דף כה.) דלעריה לר' יהושע ואפ"ה קתני ביה ושפרא מילתא בתלמידי ובתקיפי חבריי ורבן שמעון בריה דהוה מעיינוותני בתרתי כדאמרינן בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פה.) לא אמר בתלמידי חבריי: **דזמן ביעורא מעא.** שנה שלישית או ששית לשמיטה. כל מי ששיהה מעשרותיו של שנה ראשונה ושניה מייב לבערן בשביעי תרומה ניתן לכהן ומעשר ראשון לוי ומעשר עני לעני ומעשר שני מתבער בב"מ שהוא שאם לא העלהו לירושלים קודש פסח היה מבערו ערב פסח ומתוקה בערתי הקודש: **ממעטני זיתא.** מקוש קיבוץ הזיתים להתחמם זה על זה. בגליל הוי זיתים מרובין ובדרום חטים מרובין. גליל ודרום מת"י הן ואין צריך להודיעו על העיבור שקרובים הן לב"ד אבל לבני גולה שרחוקים מת"י צריך להודיעם על העיבור שלא יאכלו חמץ בפסח: **דילמא בתר דעברוהו.** לרבן גמליאל מנשיאותו נעשה עניו: **על האביב.** אם לא בישלה התבואה מעברין דקרא כתיב (שמות יג) בחדש האביב. ואית דמפרשים לפי שאין להם מהיכן להקריב העומר וקשה לי דאמרינן לקמן על שלש ארצות מעברין את השנה על שתים מהן מעברין ואם בישלה תבואה ביהודה ולא בישלה בעבר הירדן ובגליל מעברין השנה ואי טעמא משום עומר הוא הרי בישלה התבואה ביהודה: **ועל פירות האילן.** אם מתאחר ביישולם יותר מזמן הנעלת מעברין שנעלת זמן הבאת ביכורים דכתיב (במדבר כח) וביום הביכורים ואם לא יביאם בבואו לרגל צריך לטרוח ולעלות פעם אחרת: **ועל התקופה.** בין על תקופת תמוז שמתעכבת ומשכת שאין תקופת תשרי נופלת עד עבור החג מעברין דנפקא לן לקמן [יג.] מקרא בין על תקופת טבת שנמשך זמנה עד ט"ו בניסן שהבאת העומר דילה בתוך תקופת טבת מעברין לדחות את המועדות כדלקמן (דף יג.): **וכזמן שאביב אחד.** מן השנים שמתעברת שנה עליהן הכל שמחין שאין מוששין בדחיית הפסח לפי שאין התבואה לאויה ואין איסור חדש נארך עליהם אבל כשאביב ראוי ליקצר והשנה מתעברת על הפירות והתקופות עליבין זמנן איסור חדש נארך עליהן: ה"ג **רשב"ג אומר על התקופה** וא"ג אף: **איבעיא להו על התקופה שמחין.** שאם התקופה נופלת בתחלת תשרי והם מעברין השנה בשביל דברים אחרים ודוחין את החג בתוך ימות החורף מודם נמצאו עולי רגלים מצטערין בגשמים לפי שהעיתים הולכין אחר תקופת החמה לפיכך כשהיא צריכה לעבר על פירות האילן וזה מצטרף עמו היו שמחין או דילמא על התקופה לחודה מעברין ומפני שעיבורה מן התורה אתא רשב"ג למיפלג: **על שלש ארצות.** שלא הגיע שביב שלהן או שרוחין ב"ד שמתאחר בהן זמן בישול פירות האילן מעברין. שלשתן מת"י הם: **על שתים מהן.** אפילו על עבר הירדן והגליל מעברין דהואיל ובדובא דת"י לא מטא אביב לא קרינן ביה חדש האביב ועל אחת מהן אין מעברין אפילו לא הגיע ביהודה והגיע בעבר הירדן והגליל אין מעברין דהואיל ומביאין עומר מעבר הירדן או מגליל דתנן במנחות (דף סד:) כרמל רך ומלא בעינן מיכן אמרו אין מביאין עומר אלא מן הקרוב לירושלים דהיינו יהודה לא ביכר הקרוב לירושלים מביאין אותו ממקום רחוק ומעשה שבא עומר מגנות צריפין כו' ושמי הלחם מבקעת עין סוכר: **וכזמן שיהודה אחד.** מן המאוחרות הכל שמחין לפי שאין עומר בא להיות מצוה מן המובחר אלא מיהודה הלכך אם בישל ביהודה ועיבורה בשביל השתים כשמגיע זמן העומר כבר יבשו תבואות שביהודה ואמו רך ומלא בעינן וצריך להביאו משאר ארצות מאחר שאם ביכר יהודה ורואין ליבור שראוי להביא העומר וב"ד מעברין בשביל השתים מאריכין עליהם זמן איסור חדש קשה להם הדבר אבל בשלא ביכר יהודה ונאחת מהשתים אין קשה להם אע"פ שראוי להביא מהג' לפי שמצותו להביא מיהודה: **אין מעברין את השנה אלא.** בב"ד הקבוע ביהודה: **שכנו של מקום.** ירושלים והוא ביהודה: **שהחדש מתכסה בו.** שהלבנה אינה נראית בעולם לכל העולם דכתיב חדש בכסה: **הוי אומר זה ראש השנה.** שמגיה בראש חדש הוא אבל שאר חגים באמצע החדש הם וכתיב [תהלים פא] כי חק לישראל הוא עושין באותו חג דהיינו קידוש החדש הרי הוא כמשפט ומשפט ביום דכתיב [דברים כא] ביום הגתילו את בניו כדדרשינן בחחד דיני ממונות (לקמן דף לד:):

בשני

תקיפאי קדמאי לעינוותני בתראי דתניא [ט]מעשה ברבן גמליאל שהיה יושב על גב מעלה בהר הבית והיה יוחנן סופר הלז עומד לפניו ושלש איגרות חתוכות לפניו מונחות אמר לו טול איגרתא חדא וכתוב לאחנא בני גלילאה עילאה ולאחנא בני גלילאה תתאה שלומכון [י]יסגא מהודעין אנחנא לכון דזמן ביעורא מטא לאפרושי מעשרא ממעטנא דזיתא וטול איגרתא חדא וכתוב לאחנא בני דרומא שלומכון יסגא מהודעין אנחנא לכון דזמן ביעורא מטא לאפרושי מעשרא מעומרי שיבליא וטול איגרתא חדא וכתוב לאחנא בני גלוותא בבבל ולאחנא דבמדי ולשאר כל גלוותא דישראל שלומכון יסגא לעלם מהודעין אנחנא לכון דגוזליא רכיכין ואימריא [יא]ערקין וזמנא דאביבא לא מטא ושפרא מילתא באנפאי ובאנפי חבריי ואוסיפית על שתא דא יומין תלתין דילמא בתר דעברוהו: תנו רבנן [יב]על שלשה דברים מעברין את השנה על האביב ועל פירות האילן ועל התקופה על שנים מהן מעברין [יג]ועל אחד מהן אין מעברין ובזמן שאביב אחד מהן הכל שמחין רבי שמעון בן גמליאל אומר על התקופה איבעיא להו על התקופה שמחין או על התקופה מעברין תיקו: [יד]ת"ר [טו]על שלשה ארצות מעברין את השנה יהודה ועבר הירדן והגליל על שתים מהן מעברין ועל אחת מהן אין מעברין ובזמן שיהודה אחת מהן הכל שמחין שאין עומר בא אלא מיהודה ת"ר [טז]אין מעברין את השנים אלא ביהודה [יז]ואם עיברוה בגליל מעוברת העיד חנניה איש אונו אם עיברוה בגליל אינה מעוברת א"ר יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי מאי טעמא דחנניה איש אונו אמר קרא [1]לשכנו תדרשו ובאת שמה כל דרישה שאתה דורש לא יהיו אלא בשכנו של מקום ת"ר [יח]אין מעברין את השנה אלא ביום ואם עיברוה בלילה אינה מעוברת [יט]ואין מקדשין את החדש אלא ביום ואם קידשוהו בלילה אינו מקודש א"ר [כ]אבא מאי קרא [2]תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו איזהו חג שהחדש מתכסה בו הוי אומר זה ראש השנה וכתיב [3]כי חוק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב [כא]מה משפט ביום אף קידוש החדש ביום ת"ר [כב]אין מעברין את השנה

בשני

עין משפט נר מצוה

צג א מיי' פ"ד מהל' קידוש החדש הל' ג ועיין בהשגות הרמ"ה:
צד ב מיי' שם הל' ד:
צה ג ד ה מיי' שם הלכה יב:
צו ו מיי' שם פ"ב הלכה ח [ועיי' לו"מ שי' מכס פעי' לח]:
צז ז מיי' שם פ"ד הלכה טו:

רבינו חננאל

באנפאי ואוסיפת על שתא דא תלתין יומין איני והא איהו דתני חדש ופריק רב פפא רצו חדש רצו שלשים יום ואקשינן תא חזי [מה] בין תקיפי קמאי לענווותני בתראי תקיפי קמאי והוא רבן גמליאל דהוא בשכתב לא כתב אלא ושפרת מלתא באנפאי ובאנפי חבראי ואילו רשב"ג הוא ענוותן סגיא כדגרסינן בהשוכר את הפועלים א"ר ג' ענוותנין הן אבא ובני בתירא ויהונתן בן שאול לא כתב ובאנפי חבראי אלא ושפר באנפאי בלבד ופרקינן דלמא ר' גמליאל לא כתב הכי אלא בתר דעברוה לרבן גמליאל ואותיבו בהדיה רבי אלעזר בן עזריה ומשום ראב"ע כתב הכי: **ת"ר** על ג' סימנין מעברין את השנה על האביב ועל פירות האילן ועל התקופה על ב' מהן מעברין ועל א' מהן אין מעברין ובזמן שאביב אחד מהן הכל שמחין לעבר פי' על אלו סימנים ועל כיוצא בהם היתה מסורת בידם שכל זמן שבית דין מומחה בישראל יש לו רשות לעבר על הסימנים הללו וכדגרסינן בר"ה פרק ארבעה (כא ב) כי חזית דמשכה תקופת טבת עד ששה עשר בניסן עברה לההיא שתא ולא תחוש לה וכך היתה הלכה למשה מסיני שמעברין את השנה על האביב ועל סימנים אחרים ואם אינו מצוי להיקרב כלל אביב שבניסן וצריכין שיהיה מצוי ביהודה ובעבר הירדן ובגליל ואם היה מצוי בשתים מהן ובאחת מהן לא היה מצוי לא היו מעברין דת"ר על ג' ארצות מעברין את השנה יהודה ועבר הירדן וגליל על שתים מהן מעברין (ועל אחת מהן מעברין) ועל אחת מהן אין מעברין ובזמן שארץ יהודה אחת מהן הכל שמחין לעבר שאין עומר בא אלא מיהודה: **ת"ר** אין מעברין את השנה אלא ביום ואם עיברוה בלילה אינה מעוברת ואין מקדשין את החודש אלא ביום ואם קידשוהו בלילה אינו מקודש. שנאמר תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו איזהו חג שהחודש מתכסה בו הוי אומר זה ר"ה פי' אין מזכירין בר"ה ובראשי חדשיכם לא בתפלה ולא בזולתה וכתיב ביה כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב מה משפט ביום דכתיב והיה ביום הנחילו את בניו וכתיב והיו אלה לכם לחקת משפט לדורותיכם אף קידוש ביום: **ת"ר** אין מעברין את השנה

מסורת הש"ס

ט) [תוספ' פ"ב], **כ)** ל"ל יפגא לעלם וכל"ל בסמיך. רש"ל, **ג)** [ל"ל עדקין וכ"ל בתוספ'], **ד)** [תוספתא פ"ב], **ה)** [שם], **ו)** [שם], **ז)** ביצה טו. ר"ה חמ., **ח)** [ר"ה כה: מגילה כא.], **ט)** [תוספתא פ"ב], **י)** ל"ל מגגות, **כ)** ועוד הרי ביכר כל"ל. רש"ל, **ל)** [ועי' תוספות שבועות לא. ד"ה ורותה],

תורה אור השלם

1. כי אם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיכֶם מִכָּל שִׁבְטֵיכֶם לָשׂוּם אֶת שְׁמוֹ שָׁם לְשִׁכְנוֹ תִּדְרְשׁוּ וּבָאתָ שָׁמָּה:
דברים יב ה
2. תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ:
תהלים פא ד
3. כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב:
תהלים פא ה

גליון הש"ם

גמרא יעל אחד מהן אין מעברין. עיין ר"ה דף כא ע"א תוספות ד"ה כי:

מוסף רש"י

תקעו בחדש. בחדוש הלבנה (תהלים פא ד). שהחדש מתכסה בו. לרמוקים, כגון שתרים לבני מערב וערבית לבני מזרח, לפי שקטנה היא קמיך למדינה (ר"ה ח:) שהלבנה מתכסה בו שאינה נראית לכל אדם אלא שתרים ליושבי מזרח ערבית ליושבי מערב, כדאמר בר"ה (כ:) עבדים ואחרבנ שעות מתכסה סיהדא (ביצה טז.), מה משפט ביום. נפקא לן בסנהדרין (לד:) מוהיה ביום המילו את בנו, ביום אתה ממיל נחלת כו' (ר"ה בה:) אורעה כל הפרשה מלה להיות דין (מגילה כא.).

בשני רעבון תניא [6] רבי אומר [1] ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלהים לחם בכורים עשרים [6] לחם שעורים וגו' ואין לך קלה בכל ארץ ישראל לבשל פירותיה יותר מבעל שלישה ואף על פי כן לא בברה אלא מין אחד תאמר חטים תלמוד לומר שעורים שמא תאמר לפני העומר תלמוד לומר [1] תן לעם ויאכלו אחר העומר היה אמור מעתה ראויה היתה אותה שנה שתתעבר ומפני מה לא עיברה אלישע ששנת בצורת היתה והיו הכל רצין לבית הגרנות ת"ר [2] אין מעברין את השנה לפני ראש השנה ואם עיברוה אינה מעוברת [3] אבל מפני הדחק מעברין אותה אחר ראש השנה מיד ואעפ"כ אין מעברין אלא אדר איני והא שלחו ליה לרבא זוג [3] בא מרקת ותפשו נשר ובידם דברים הנעשה בלוז ומאי ניהו תכלת בזכות הרחמים ובזכותם [4] יצאו בשלום ועמוסי יריכי נחשון בקשו לקבוע נציב אחד ולא הניחן אדומי הלז אבל בעלי אסופות נאספו וקבעו לו נציב אחד בירח שמת בו אהרן הכהן חשובי מחשבי גלויי לא מגלו מאי משמע דהאי נציב לישנא דירחא הוא דכתיב [2] ולשלמה שנים עשר נציבים על כל ישראל וכלכלו את המלך ואת [7] (אנשיו) חדש בשנה והכתיב [3] ונציב אחד [אשר] בארץ רב יהודה ורב נחמן חד אמר אחד ממונה על כולם וחד אמר כנגד חדש העיבור ת"ר [8] אין מעברין את השנה לא משנה לחברתה ולא שלש שנים זו אחר זו אמר רבי שמעון מעשה ברבי עקיבא שהיה חבוש בבית האסורים ועיבר שלש שנים זו אחר זו אמרו לו [9] משם ראיה [3] ב"ד ישבו וקבעו אחת אחת בזמנה תנו רבנן [10] אין מעברין את השנה לא בשביעית ולא במוצאי שביעית אימתי רגילין לעבר [11] ערב שביעית [9] של בית רבן גמליאל היו מעברין במוצאי שביעית ובפלוגתא דהני תנאי דתניא [12] אין מביאין ירק מחוצה לארץ ורבותינו התירו מאי בינייהו אמר רבי ירמיה חוששין לגושיהן איכא בינייהו [9] תנו רבנן [1] אין מעברין את השנה מפני הטומאה רבי יהודה אומר מעברין אמר רבי יהודה [1] מעשה בחזקיה מלך יהודה שעיבר את השנה מפני הטומאה ובקש רחמים על עצמו דכתיב [4] כי מרבית העם רבת מאפרים ומנשה יששכר וזבולון לא הטהרו כי

ראויה היתה אותה שנה שתתעבר. ות"ת מנ"ל דילמא מציב הוא דלא הוה מצי מצבר פירות המילן ותקופה הוו כתיקונן ואמרינן דעל אחד מהן אין מעברין וי"ל דמסתמא כיון דבעל שליש הקלה שבארץ ישראל לא ביכרה אלא מין אחד ס"מ דפירות המילן נמי לא הוו ות"ת ודילמא ביהודה הוא דלא הוה מצי מצבר הירדן ובגליל הוו וי"ל דהא נמי שמעינן מבעל שליש שהיא הקלה שלא ביכרה: **ומפני** מה **לא** עיברה **אלישע**. ות"ת ומנא לן דלא עיברה וי"ל דאם איתא דעיברה מי אפשר שלא היו מוציאין (ב) כמה מיני אחר העומר: **אין מעברין אלא** אדר. וכל שאר המדשים אין מעברין דכתיב (אסתר ג) לחדש שנים עשר הוא חדש אדר ואי מעברין אחת משאר המדשים לא הוי אדר שנים עשר: **לא** משנה לחברתה. פי' בקונטרס שנה זו שאינה צריכה להתעבר אין מעברין כדי לתקן שנה הבאה ואין הלשון משמע כן אלא נראה למיירי לחשב דאין מחשבין בשנה זו על שנה שלאחריה ואע"ג דלא מגלין מ"מ אין מחשבין לסמוך על אותו חשבון שלא לעשות חשבון אחר:

ולא שלש שנים זו אחר זו. פירוש לרופות שלא יצא ניסן ופסח באמצע הקיץ כדפי' בקונטרס וק"ק דמאי חריף שלא אפי' שתים נמי ועוד דקאמר ר' שמעון מעשה בר' עקיבא שעיבר ג' שנים לרופות ורבנן מהדרו ליה ב"ד ישבו וקבעו כל אחת בזמנה פי' ולא לרופות היו ואין הלשון משמע כן וגראה הלשון אחר שפי' בקונטרס דאין מעברין ג' שנים היינו שאין קובעין בפעם אחת להיות שלש שנים מעוברות כל אחת בזמנה (ג) ולפי' זה לא יתכן מה שפירש משנה לחבירתה דמשמע דמודה ר"ש בריש[ת]א:

חוששין לגושיהן. פי' הקונטרס דמטמא באהל וקשה דתניא במסכת אהלות (פ"ב משנה ג) דגוש הבא מארץ העמים מטמא במגע ומשא אבל לא באהל והא דמשמע בפ"ק דשבת (דף טו: וסס) ובנזיר (דף נד: וסס) דמטמא באהל אם הביא דווקא בארץ העמים אבל אם הביא מעפרה לארץ ישראל לא מטמא באהל לכן צריך לומר דהכא דחיישינן לגושיהן היינו שלא יטמאו במגע ומשא:

שעיבר השנה **מפני הטומאה**. פי' בקונטרס שיטמאו בע"ז דע"ז (ג) מטמא בפרק ר' עקיבא (דף פב.) כמת אע"ג דטומאת ע"ז מדרבנן מאותה שעה שמא גזרו עליה דהא דריש ליה התם מקראי דדברי הקבלה וירושלמי אמר דגולגלתו של ארונה היבוסי מצאו תחת המזבח ותימה שהרי (בע"ז) היו יכולין ליעבר ולמה עיברוה והא קני בהזאת שלישי ושביעי ואפר פרה לא היו חסרים דכל בית ראשון עמד להם אפר פרה דמשה כדאמר (פרה פרק ג משנה ה) דשניי' עשה עזרא ושמא לא היה להם הדבר מזומן ליטהר: כהן

מוצאי שביעית ולא עיברו בהן נמצא שלא עיברו בכל המחזור אלא גו"ח י"א שהן ד' שנים בלבד ולא נשארו במחזור זולתי שלש שנים לפיכך עיברו אותן ג' שנים זו אחר זו למלאות ד' שנים מעוברות במחזור: **ת"ר** אין מעברין לא משנה לחבירתה ולא ג' שנים זו אחר זו א"ר שמעון מעשה בר' עקיבא כו' וזה שפירשנו הוא הנכון ואע"פ שיש מפרשין פירוש אחר לאו דסמכא הוא דחיי הוא מכמה פנים כי יש שפפרש בענין הזה ועברו בי"ד למחזור אע"פ ששביעית היא אמרו חכמים לר' שמעון (כי ישימם) משם ראיה ב"ד ישבו וקבעו כל אחת ואחת בזמנה כלומר לא סמכו על מה שעיבר ר' עקיבא אלא ישבו ב"ד וחשבו שנה הראויה לעבר עיברוה והשאר נשארו פשוטות זה כלו לאו דסמכא הוא: **ת"ר** אין מעברין את השנה בשביעית ולא במוצאי שביעית של בית רבן גמליאל היו מעברין בשביעית ובפלוגתא דהני תנאי אין מביאין ירק מחוצה לארץ ורבותינו התירו להביא ירק מחו"ל תנא קמא כת"ק ורבותינו כר"ג: פי' אחר בשהיה ר' עקיבא חבוש חל להיות שביעית בשנת י"ד למחזור י"ט ויובל לאחריה בשנת ט"ו ושנת י"ו היא מוצאי יובל ושלחו לר' עקיבא והודה אין מעברין בשביעית ולא ביובל ולא במוצאי יובל הלכך מעברין שנת י"ז י"ח י"ט שלא נשאר במחזור זולתם: **אין** מעברין את השנה מפני הטומאה ואם

בשני רעבון תניא. לפי שכלה התבואה וצריכין לאכול מן החדש: **לחם ביכורים.** לחם חדש משמע שעכשיו היה מבכר: **ושמא תאמר חיטין היו.** שהן אפילות לכך נתאחרו לבשל עד אחר הפסח תלמוד לומר לחם שעורים: **ושמא תאמר לפני העומר היה.** לומר מן לעם ויאכלו מלמד שקרב העומר והותר החדש: **תאמר מעתה ראויה היתה אותה שנה להתעבר.** על האביב שכשהגיע ניסן עדיין לא היה רוב חדש דהא לאחר ששה עשר בניסן לא ביכרו אלא שעורין ולא קריבא היה חדש האביב: **שנת בצורת היתה.** בקרקעי) משכחת לה: **אין מעברין.** אין יושבין ב"ד קודם רגש השנה לעיין ולומר תתעבר שנה זו בשני אדרים מפני שיש שכחה בדבר קודם שיגיע ומזלזלי בחמץ: **אבל מפני הדחק.** שמא לא יהא שם ב"ד מופלא סמוך לאדר או שמא יצא המלך אדומי ויעכב על ידן מעברין אותה ומודיעין לגוף אחר ר"ה מיד שעיברוה: **ואעפ"כ אין מעברין.** אותה בשני חדשים אחרים אלא כשיגיע אדר יעשו שני אדרים: **זוג.** שני תלמידי חכמים: **בא מרקת.** [5] טבריא: **ותפשו נשר.** חיל פרסיים: **דברים הנעשים בלוז.** תכלת בלוז עושין אותה לתלמידין בסוטה (דף מו:) היא לוז שלובעין בה תכלת: **עמוסי יריכי נחשון.** נשיא שבאמרן ישראל שהוא מזרע נחשון בן עמינדב ראשון לנשיאים: **בקשו לקבוע נציב אחד.** בקשו להוסיף חדש אחד על השנה לעברה: **ולא הניחן אדומי הלז.** תלכות הרשעה גזרה גזירה [6] עליהן: **בירח שמת בו אהרן.** בחב. אלמא מפני הדחק מעיינין בעיבור שנה לפני רגש השנה: **גלויי לא מגלו.** עד לאחר רגש השנה שלא יסכמו בני הגולה: **נציבים.** ממונים: **חדש בשנה.** יהיה על כל אחד לכלכל: **כנגד חדש העיבור.** בשנה מעוברת היה אותו נציב מכלכל בחדר השני: **משנה לחברתה.** אם שנה הבאה צריכה לעבר אין מעברין שנה זו מפני צורכי שנה הבאה אלא הצריכה תתעבר: **ולא שלש שנים זו אחר זו.** שאי"כ משתנות השנים מתיקונם וגם לו ניסן בשני באמצע הקיץ: **כ"ד ישבו וקבעו כל אחת ואחת בזמנה.** ולא עיברו ג' שנים לרופות ולא זו אחר זו היו אלא מפני שר"ע תכס גדול היה ובקי בעיבור השנה והוא עומד ליהרג באו ב"ד וישבו עמו ועיינו בעיבור ג' שנים [7] ולא לרופות אלא כל אחת בזמנה דהא אמרינן מפני הדחק חשובי מחשבינן גלויי לא מגלינן. ליישנא אחרינא ולא ג' שנים זו אחר זו תנא קמא נמי דהא קאסר שלא יעיינו בעיבור שלש שנים זו אחר זו בישיבה אחת ואפילו לעברן בזמנן: **משם ראיה בית דין ישבו.** אחרי כן בכל שנת עיבור ועיבור וקבעוה ולא סמכו על אותו מנין אלא לפי שהיה רבי עקיבא חכם גדול עיינו בשלשתם בימיו: **לא בשביעית.** עליהן איסור עבודת קרקע: **ולא במוצאי שביעית.** שכלה היבן ומתריכין עליהן איסור החדש: **בערב שביעית.** להוסיף להם חדש לעבודת קרקע: **של בית רבן שמעון** [8] **מעברין במוצאי שביעית.** ואין חוששין אם כילה היבן דקסבר מביאין ירק ותבואה ממוצה לארץ לארץ ישראל מאותה שחרשו וזרעו בשביעית והתירם עומר של שביעית: **מאי בינייהו.** במאי פליגי: **חוששין לגושייהו.** שמא יבא עמה מגוש ארץ העמים שמטמא באהל ויטמא טהרות של ארץ ישראל: **מפני הטומאה.** כגון שהיה נשיא חולה ומתדוהו למות ערב הפסח או [9] שני ימים קודם ויהיו טמאים או שהיה רובן טמאים בסוף אדר וכלתה אפר הפרה ואין יכולין למצות עכשיו פרה אדומה אין מעברין בכך אלא יעשו בטומאה: **שעיבר את השנה מפני הטומאה.** שנטמאו בימי אחז אביו מעבודה זרה שלא חשבו לתורה והיה חזקיהו מחזירן למוטב וידע שלא יספיקו כולן לבא וליטהר עד הפסח ועיבר השנה: **ובקש רחמים על עצמו.** שימחל לו העון. ולקמן [ע"כ] פריך הואיל ואמר רבי יהודה מעברין למה ביקש רחמים על עצמו: כי

ראויה היתה אותה שנה שתתעבר. לא אמר מהן אין מעברין וי"ל דמסתמא כיון דבעל שליש הקלה שבארץ ישראל לא ביכרה אלא אחד מן ס"מ דפירות המילן נמי לא הוו ות"ת ודילמא ביהודה הוא דלא הוה מצי מצבר הירדן ובגליל הוו וי"ל דהא נמי שמעינן מבעל שליש שהיא הקלה שלא ביכרה: **ומפני** מה **לא** עיברה **אלישע**. ות"ת ומנא לן דלא עיברה וי"ל דאם איתא דעיברה מי אפשר שלא היו מוציאין (ב) כמה מיני אחר העומר: **אין מעברין אלא** אדר. וכל שאר המדשים אין מעברין דכתיב (אסתר ג) לחדש שנים עשר הוא חדש אדר ואי מעברין אחת משאר המדשים לא הוי אדר שנים עשר: **לא** משנה לחברתה. פי' בקונטרס שנה זו שאינה צריכה להתעבר אין מעברין כדי לתקן שנה הבאה ואין הלשון משמע כן אלא נראה למיירי לחשב דאין מחשבין בשנה זו על שנה שלאחריה ואע"ג דלא מגלין מ"מ אין מחשבין לסמוך על אותו חשבון שלא לעשות חשבון אחר:

ולא שלש שנים זו אחר זו. פירוש לרופות שלא יצא ניסן ופסח באמצע הקיץ כדפי' בקונטרס וק"ק דמאי חריף שלא אפי' שתים נמי ועוד דקאמר ר' שמעון מעשה בר' עקיבא שעיבר ג' שנים לרופות ורבנן מהדרו ליה ב"ד ישבו וקבעו כל אחת בזמנה פי' ולא לרופות היו ואין הלשון משמע כן וגראה הלשון אחר שפי' בקונטרס דאין מעברין ג' שנים היינו שאין קובעין בפעם אחת להיות שלש שנים מעוברות כל אחת בזמנה (ג) ולפי' זה לא יתכן מה שפירש משנה לחבירתה דמשמע דמודה ר"ש בריש[ת]א:

חוששין לגושיהן. פי' הקונטרס דמטמא באהל וקשה דתניא במסכת אהלות (פ"ב משנה ג) דגוש הבא מארץ העמים מטמא במגע ומשא אבל לא באהל והא דמשמע בפ"ק דשבת (דף טו: וסס) ובנזיר (דף נד: וסס) דמטמא באהל אם הביא דווקא בארץ העמים אבל אם הביא מעפרה לארץ ישראל לא מטמא באהל לכן צריך לומר דהכא דחיישינן לגושיהן היינו שלא יטמאו במגע ומשא:

שעיבר השנה **מפני הטומאה**. פי' בקונטרס שיטמאו בע"ז דע"ז (ג) מטמא בפרק ר' עקיבא (דף פב.) כמת אע"ג דטומאת ע"ז מדרבנן מאותה שעה שמא גזרו עליה דהא דריש ליה התם מקראי דדברי הקבלה וירושלמי אמר דגולגלתו של ארונה היבוסי מצאו תחת המזבח ותימה שהרי (בע"ז) היו יכולין ליעבר ולמה עיברוה והא קני בהזאת שלישי ושביעי ואפר פרה לא היו חסרים

עין משפט נר מצוה

צה א ב ג מיי' פ"ד מהל' קידוש החדש הל' יא:
צו ד ה מיי' שם שם הל' טו: ן ו מיי' שם הלכה ו וס"ל מהלכות ביאת מקדש הלכה י:
קא ז מיי' שם:

רבינו חננאל

בשני רעבון דתניא היה ר' מאיר אומר ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלהים עשרים לחם שעורים וגו' ומפני מה לא עיברה אלישע מפני כי שנת בצורת היתה והכל רצין אחר הגרנות ואין חשבון בני אדם בתבואה חדשה אלא בחשבון החדשים שבכל שנה ושנה ואם תעבר יתרחק חדש הגרנות וישבר לב בני אדם כי אומרים עדיין נשאר עד הגרנות כך וכך ומייקרין השער לפיכך אין מעברין: **זוג** בא מרקת פי' שני תלמידי חכמים באו מטבריא כדגרס' במגילה רקת זו טבריא ותפשן נשר. יש מי שאומרים עיכבן המלך כי נשר הוא מלך. כדכתיב הנשר הגדול. ויש מי שאומרים עיכבן המטר הנושר מן השמים ובידן דברים הנעשים בלוז היא תכלת וציצית ובזכותם יצא מידם הזוג ההוא לשלום בלא היזק ועמוסי יריכי נחשון כלומר נשיאי בני דוד המתיחסין מזרע נחשון ביקשו לעבר ולהוסיף חודש על שנה זו ולא הניחם אדומי זה כלומר מנעם שר אדום המושל עליהן אבל בעלי אסופות והן החכמים כדכתיב דברי חכמים כדרבונות וגו' נאספו וקבעו להם נציב אחד בירח שמת בו אהרן. כלומר אעפ"כ נתקבצו החכמים וקבעו עיבור בירח אב הוא החודש החמישי ירח שמת בו אהרן הכהן. הנה החכמים עיברו השנה בחדש אב קודם ר"ה ב' חדשים ואיך שנו בחיצונה ואם עיבורה לפני ר"ה אינה מעוברת ופרקינן חשובי מחשבי קודם ר"ה ולא מגלו אלא אחר ר"ה. תוב מקשינן אהא דתנינן אין מעברין משנה לחברתה. מעשה בר' עקיבא שעיבר ג' שנים זו אחר זו ואמרו חכמים לר' שמעון משם ראיה מפני שב"ד ישובין ומחשבין אחת אחת בזמנה. פי' אע"פ שהורה ר' עקיבא לעבר ג' שנים זו אחר זו לא נגמר הדבר אלא בישיבת ב"ד בכל שנה ושנה וקבעתם לה בעיבור כגון זו שהסכימו לעברה בחודש אב ולא גילו הדבר אלא אחר ר"ה. ויש להקשות והלא שנינו אין מעברין ג' שנים זו אחר זו איך עיברו חכמים בהוראת ר' עקיבא ג' שנים זו אחר זו פי' מפני שסוד העיבור בנוי לעבר בכל החזור של י"ט שנה ד' שנים מעוברות כדי להשוות שנת הלבנה לשנת החמה. ושלא להוסיף ושלא לגרוע על ד' שנים מעוברות וחל להיות באותה העת י"ד למחזור שהיא שנת עיבור רעבון ולא עיברוה ושנת ט"ו היתה שביעית ושנת י"ו

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ בָּא מִבַּעַל שָׁלִשָׁה וַיָּבֵא לְאִישׁ הָאֱלֹהִים לֶחֶם בִּכּוּרִים עֶשְׂרִים לֶחֶם שְׂעֹרִים וְכַרְמֶל בְּצִקְלֹנוֹ וַיֹּאמַר תֵּן לָעָם וְיֹאכֵלוּ:
מלכים ב ד מב

2. וְלִשְׁלֹמֹה שְׁנֵים עָשָׂר נְצָבִים עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְכִלְכְּלוּ אֶת הַמֶּלֶךְ וְאֶת בֵּיתוֹ חֹדֶשׁ בַּשָּׁנָה יִהְיֶה עַל הָאֶחָד לְכַלְכֵּל:
מלכים א ד ז

3. גֵּר בֶּן אֵרִי בְּאֶרֶץ גִּלְעָד אֶרֶץ סִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וְעֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן וּנְצִיב אֶחָד אֲשֶׁר בָּאָרֶץ:
מלכים א ד יט

4. כִּי מַרְבִּית הָעָם רַבַּת מֵאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה יִשָּׂשכָר וּזְבֻלוּן לֹא הִטַּהָרוּ כִּי אָכְלוּ אֶת הַפֶּסַח בְּלֹא כַּכָּתוּב כִּי הִתְפַּלֵּל יְחִזְקִיָּהוּ עֲלֵיהֶם לֵאמֹר יְיָ הַטּוֹב יְכַפֵּר בְּעַד:
דברי הימים ב ל יח

גליון הש"ס

גמ' יצאו בשלום. בעניוך שם הגירסא יצא בשלום: רש"י ד"ה בא מרקת וכו' מבריא. מגילה דף ו ע"א: ד"ה ותפשו נשר וכו' חיל פרסיים. בערוך ערך זג כתב ד"ל עכבן המטר העוסר משמים:

הגהות הב"ח

(א) גמ' לחם בכורים עשרים לחם שעורים וכרמל בצקלונו וגו' ואין לך: (ב) תוס' ד"ה ומפני וכו' שלא היו מוציאין כמה מינין: (ג) ד"ה שעיבר וכו' דע"ז מטמא כמת כפ' ר' עקיבא ואע"ג דטומאת ע"ז מדרבנן שמא מאותה שעה גזרו כל"ל:

מוסף רש"י

אין מעברין את השנה לפני ראש השנה. אין מעיינין בעוכרי לבור להתיע לגולה שעיברו כ"ד את השנה, שלא ישתכח הדבר עד אחר הגלות (ר"ה ז:). **אבל מפני הדחק.** שמתחילין שלא יגזרו גזרות מלוכה כ"ד או שצריך הגשיא לחגר המלך ואין מעברין אלא"כ ילדה נשיא (שם). **אין מעברין אלא אדר.** אין מוסיפין חדש על השנה אלא אדר, דכתיב שמור את חדש האביב, חדש הסמוך לאביב עבר שיבא אביב זומנו (שם). **אחר ממונה על כולם.** הוא עוזיה בן מתן האמור למעלה (מלכים א ד יט, וגורס: רב ושמואל). **משם ראיה.** בתמיה (סוכה כח:).

כהן גדול ביום הכפורים יוכיח. משאר קרבנות לא מצי למידק דתמיד היה על מצחו כדמשמע בפ׳ האומר (קדושין סו.) הקם להם (ב) לית שבין עייף משמע שהיה על מצחו אפי׳ שלא בשעת העבודה: **שטומאה** הותרה בציבור. אין הדבר תלוי בציבור כדאמרינן בפ׳ הוציאו לו (יומא דף נ.) שהרי פר יום״כ וחציתי כהן גדול ופסח דקרבן יחיד (ג) הוא ודומין שבת וטומאה ופר העלם דבר של ציבור ושעירי ע״ז וחגיגה דקרבן ציבור הם ואין דומין אלא נקוט האי כללא בידך כל שזמנו קבוע דוחה ואפילו ביחיד וכל שאין זמנו קבוע אינו דוחה ואפילו בציבור:

ונשים משלימות לטהורים ועודפין עליהן. תימה דבפ׳ כילד צולין (פסחים דף עט. ושם) פליגי בשהיו ישראל מחצה טהורים ומחצה טמאין דרב אמר הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן ורב כהנא אמר טהורים עושין את הראשון וטמאין עושין את השני ואיכא דאמר רב כהנא אמר טהורים עושין את הראשון וטמאים אין עושין לא את הראשון ולא את השני והשתא קשיא דהכא כמאן אי כרב אי כליעזר בתרא דרב כהנא למה לי משלימות בעדיפות סגי ואי כליעזר קמא דרב כהנא למה לי עדיפות במשלימות סגי וי״ל דנקט משלימות ועדיפות דהשתא לטולהו ליתי עשה שלא כתורה ולכן ביקש רחמים על עצמו וה״מ לשנויי לבסוף סבר נשים בראשון חובה ובשני רשות ולכך ביקש דלא אליבא דר״ש קיימינן דאית ליה בפ׳ האשה (שם לא.) דנשים בראשון רשות:

מבדי מפוריא לפסחא כו׳. אמתני׳ דעדיות (פ״ז מ״ז) דמייתי בפרק הנזקין (לקמן דף פז. ושם) הם העידו שמעבירין את השנה כל אדר הוה מצי לאקשויי: ורבי

[1]כי אכלו את הפסח בלא ככתוב כי התפלל חזקיהו עליהם לאמר ה׳ הטוב יכפר בעד רבי שמעון אומר אם מפני הטומאה עיברוה מעוברת אלא מפני מה ביקש רחמים על עצמו שאין מעברין אלא אדר [א]והוא עיבר ניסן בניסן ר׳ שמעון בן יהודה אומר משום ר״ש מפני שהשיא את ישראל לעשות פסח שני: אמר מר רבי יהודה אומר מעברין אלמא אית ליה לרבי יהודה [2]טומאה דחויה היא בציבור והא תניא ציץ בין [ב]שישנו על מצחו ובין שאינו על מצחו מרצה דברי רבי שמעון ר׳ יהודה אומר [3]עודו על מצחו מרצה אין עודו על מצחו אינו מרצה א״ל ר׳ שמעון כהן גדול ביום הכיפורים יוכיח שאינו על מצחו ומרצה אמר לו רבי יהודה הנח ליום הכיפורים שטומאה הותרה בציבור וליטעמיך תיקשי לך היא גופה ר׳ יהודה אומר מעברין ואמר ר׳ יהודה מעשה בחזקיה מלך יהודה שעיבר את השנה מפני הטומאה וביקש רחמים על עצמו אלא חסורי מחסרא והכי קתני אין מעברין את השנה מפני הטומאה [ד]ואם עיברוה מעוברת רבי יהודה אומר אינה מעוברת ואמר רבי יהודה וכו׳ אי הכי ר׳ שמעון אומר אם מפני הטומאה עיברוה מעוברת היינו תנא קמא אמר רבא לכתחלה איכא בינייהו תניא נמי הכי אין מעברין את השנה מפני הטומאה לכתחילה ר׳ שמעון אומר מעברין אלא מפני מה בקש רחמים על עצמו שאין מעברין אלא אדר והוא עיבר ניסן בניסן אמר מר [ה]שאין מעברין אלא אדר [ו]והוא עיבר ניסן בניסן ולית ליה לחזקיה [2]החדש הזה לכם זה ניסן ואין [ז]אחר ניסן טעה בדשמואל דאמר שמואל [ח]אין מעברין את השנה ביום שלשים של אדר הואיל וראוי לקובעו ניסן ואיהו סבר הואיל וראוי לא אמרינן תניא נמי הכי אין מעברין את השנה ביום שלשים של אדר הואיל וראוי לקובעו ניסן: רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון מפני שהשיא את ישראל לעשות פסח שני היכי דמי אמר רב אשי כגון שהיו ישראל מחצה טמאים ומחצה טהורים ונשים משלימות לטהורים ועודפות עליהם מעיקרא סבר [ז]נשים בראשון חובה דהוו מיעוטן טמאים ומיעוטן מידחו לפסח שני ולבסוף סבר נשים בראשון רשות דהוו להו טמאים רובא ורובא לא מדחו לפסח שני: גופא אמר שמואל אין מעברין את השנה ביום שלשים של אדר הואיל וראוי לקובעו ניסן עיברוה מאי אמר עולא אין מקדשין את החדש קידשו מאי אמר רבא בטל העיבור רב נחמן אמר [ט]מעובר ומקודש א״ל רבא לרב נחמן מכדי מפוריא לפיסחא תלתין יומין הוו ומפוריא (ח) דרשינן בהלכות הפסח [י]דתניא [יא]שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום רשב״ג אומר שתי שבתות וכי מטי ריש ירחא מרחקין ליה אתי לזלזולי בחמץ אמר ליה [יב]מידע ידיעי דשתא מעברתא בחושבנא תליא מילתא אמרי חושבנא הוא דלא סליק להו לרבנן עד השתא אמר רב יהודה אמר שמואל אין מעברין את השנה אלא א״כ היתה תקופה חסירה רובה של חודש וכמה רובה של חודש ששה עשר יום דברי רבי יהודה רבי

משנתן תקופת החמה הם מתגגלין וכשרבין ימי שנות החמה על שנות הלבנה יותר מדאי מתאחר האביב יותר מדאי מתאחר הפסח שהמועדות אנו קובעין אחר תולדות הלבנה: **אין מעברין את השנה.** על התקופה אל״כ חישבו ומצאו שתקופת תמוז חסירה מהשלמת תשעים וא׳ יום שלא רובו של חדש תשרי: **ששה עשר יום.** ותקופת תשרי נופלת בי״ז אבל אם היתה תקופת תשרי נופלת בששה עשר אין מעברין. ולקמיה [יג.] יליף טעמא:

רבי

כי אכלו את הפסח בלא ככתוב. שעיבר את השנה מפני הטומאה שלא כדת: **ניסן בניסן.** לאמר שקידשו בשם ניסן חזר ונמלך ועשאו אדר השני: **ר״ש בן יהודה אומר.** לא עיברה אלא השיאן לפסח שני שלא כדין לפיכך ביקש רחמים על עצמו: **דחויה בציבור.** כלומר בקושי הותרה טומאה בציבור וכל כמה דאפשר להדורי לעשותו בטהרה מהדרין ולכך מעברין כדי שיעשו בטהרה: ציץ מרלה על טומאת זבחים לעלות לרצון: [ב]**בין שישנו על מצח.** כהן גדול בשעת טומאה בין שאינו על מצחו מרלה: **כהן גדול.** בגוחו לפני לפניס ביום הכיפורים יוכיח שאינו לובש בגדי זהב ואם אירע טומאה בקדשים מרלה הלין: **אמר לו הגח ליום הכיפורים.** שכולו עבודת ציבור הוא וטומאה הותרה בקרבן ציבור בטהרה גמורה ואין לריך לן לרלות. אלמא היתר גמור הוא: **רבי יהודה אומר אינה מעוברת.** לפי שהטומאה היתר היא בציבור ושלא לצורך עיברוה: **לכתחילה א״כ.** דמ״ק קאמר אין מעברין לכתחילה ולרבי שמעון מעברין לכתחילה ואיידי דקאמר רבי יהודה אינה מעוברת אמר אינה מעוברת והוא הדין לכתחילה: **ואין אחר ניסן.** משקבעתו זה ניסן אין אתה יכול לעשות זה אדר ולהאחר ניסן: **ביום שלשים של אדר.** אם לא ישבו עד הנה בעיבור שנה לא יעברוה עוד הואיל והיום ראוי לקבוע ניסן אם היה אדר חסר: **ואיהו.** מעיקרא סבר הואיל וראוי לא אמרינן ועיברה ולבסוף הודה לשמואל וביקש רחמים על עצמו: **היכי דמי.** דמעיקרא השיאו ולבסוף חזר בו: **מחלה.** לאו דווקא אלא כדמפרש ואזיל שהזכרים היו טמאים יותר מן הטהורים ונשים היו רובן טהורות עד שהנשים טהורות משלימות את מחצה טהורים ועודפות עליהן שבשאתה מונה אנשים ונשים כאחת בטמאים ובטהורים נמצאו טהורים יתירים ופלוגתא בפרק האשה (פסחים דף לא.) דאיכא למאן דאמר נשים חובה בהבאת הפסח ראשון ואיכא למאן דאמר נשים רשות וחזקיה מעיקרא סבר נשים בפסח ראשון חובה ומיצטרפי הלכך הוו עמאים מיעוטא ומידחו ולבסוף סבר נשים בפסח ראשון רשות ולא מיצטרפי והוו להו טמאים רובא ואינם נדחה לפסח שני ואין ליבור נידחין: **אין מקדשין את החדש.** לומר מקודש הוא לאדר השני דכיון דראוי לקבוע ניסן קרינא ביה זה ניסן ואין אחר ניסן אלא שתקי וכי מטי ריש ירחא אחרינא מקדשי ליה לניסן: **ומפוריא דרשינן בהלכות הפסח.** וכיון דלא עיברוה קודם הפורים ושמעו דרשה של הלכות הפסח כי הדר מעברי בית דין לשתא ומודעי לעלמא לא מהימני להו לשלוחי ב״ד ומזלזלי בחמץ: **בחושבנא תליא מילתא.** שהקין והחורף לפי

ג) [ע׳ תוס׳ דר״ה כל. סד״ה לוי מיקלע וכו׳], **ד)** ברכות י., **ה)** [פסחים עט: לא.], **ו)** מגילה כט: פסחים ו. ר״ה ז. ע״ז ה: [בכורות נח. תוספת׳ מגילה פ״ג], **ז)** ר״ה ז., **ח)** הוא דיבור א׳ עם דלעיל,

תורה אור השלם

1. כי מרבית הָעָם רבת מאפרים ומנשה ישׁשכר וזבלון לא הטהרו כי אָכלוּ את הַפֶּסח בלא כַּכָּתוּב כי התפלל יְחִזְקִיָּהוּ עליהם לאמר יְיָ הַטּוֹב יְכַפֵּר בְּעַד:

דברי הימים ב ל יח

2. הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה:

שמות יב ב

הגהות הב״ח

(א) גמרא ומפוריא דרשינן בהלכות הפסח דתניא שואלין בדורשין בהלכות הפסח: **(ב)** תוס׳ ד״ה כהן גדול ביום הכפורים יוכיח. בשעת עבודת פנים, שאינו על מצחו. דהא אין נכנס שם בגגדי זהב דלאחריו בר״ה (כו.) דאין קטיגור נעשה סניגור (פסחים עז דבער״ז יומא ז.). ומרצה. אם נאו בטומאה, דהא ק״ל כל קרבנות הלבור הקבוע להן זמן דוחין את הטומאה, וי׳ שאעון אית ליה טומאה דחויה היא בלבור ואי לאו משום דלין מלכה אטומאה לא הוי מיתכשרי (פסחים עז.). **שטומאה הותרה בצבור.** שכולו קרבן לבור ואינו לריך לרלוני לין (יומא ז.) יאין קרבן לבור לריך ליטוי הלין אלא קרבן יחיד (פסחים עז.). **והוא עיבר ניסן בניסן.** קס״ל משמקדש החדש לשם ניסן נמלך לעבר את השנה ועשאו אדר, כמו שנאמר בדברי הימים (ב ל) ויועץ המלך לעשות הפסח בחדש השני (ברכות ז.). **ביום שלשים של אדר.** ואע״פ שלא מתקדש החדש, שעדיין לא באו עליה (שם).

מסורת הש״ס

א) פסחים עז. יומא ז., **ב)** [ע׳ תוס׳ דר״ה כל. סד״ה לוי מיקלע וכו׳], **ג)** ברכות י., **ד)** [פסחים עט: לא.], **ה)** מגילה כט: פסחים ו. ר״ה ז. ע״ז ה: [בכורות נח. תוספת׳ מגילה פ״ג], **ו)** ר״ה ז., **ז)** הוא דיבור א׳ עם דלעיל,

עין משפט נר מצוה

קב א מיי׳ פ״ד מהל׳ מילה מקדש הלכה יח:

קג ב מיי׳ שם הל׳ עו:

קד ג מיי׳ שם הל׳ ח:

קה ד מיי׳ פ״ד מהל׳ קידוש החדש הל׳ ו:

קו ה מיי׳ פ״ד מהל׳ מילה מקדש הל׳ יח:

קז ו מיי׳ שם ופ״ד מהל׳ קה״מ הלכה יד:

קח ז מיי׳ פ״ה מהל׳ קרבן פסח הל׳ ח [ופ״ז שם הל׳ ג]:

קט ח מיי׳ פ״ד מהלכות קידוש החדש הל׳ יד:

קי ט טוש״ע א״ח סי׳ תכט סעיף א:

קיא י מיי׳ פ״ד מהל׳ קידוש החדש הל׳ ב:

רבינו חננאל

עיברוה מעוברת. ר׳ יהודה אומר אינה מעוברת. וא״ר יהודה מעשה בחזקיה מלך יהודה שעיבר השנה מפני הטומאה וביקש רחמים על עצמו. ר׳ שמעון אומר מעברין השנה מפני הטומאה לכתחלה ומפני מה ביקש חזקיה רחמים על עצמו משום דטעה בהא דשמואל דאמר אין מעברין השנה ביום שלשים של אדר הואיל וראוי לקובעו ניסן הוא סבר הואיל וראוי לא אמרינן ונמצא שעיבר ניסן בניסן והתורה אמרה החדש הזה לכם ראש חדשים זה ניסן ואין אחר ניסן: **עיברוה** ביום ל׳ של אדר מאי אמר עולא אין מקדשין את החודש. כלומר אין מקדשין אותו היום שנמצא היום מאדר. קידשוהו מאי אמר רבה כיון שהוקבע בטל העיבור רב נחמן אמר מקודש ומעובר ואקשי עליה רבא בהא. ופריק מידע ידעי דשתא מעברתא בחושבנא תליא מלתא ואמרי חושבנא הוא דלא סליק לרבנן עד האידנא וק״ל כי הדרכים שעליהן היו מעברין השנה הן הלכה למשה מסיני ואי הוה כתב למשה את האביב ועשית פסח לה׳ הייתי אומר איהו חדש יצא בו האביב נעשה פסח. לפיכך כתיב שמור את חודש האביב אין לך פסח אלא בחודש האביב מכלל שיש לך רשות לעבר חודש אחד עד שיקבע לך זה חדש האביב ופירש בו שמירה למאן קא מזהר להו. שמירה זו לב״ד שיהו קוראין המועדים בזמנן כדכתיב אשר תקראו אותם במועדם מכלל שצריכין שמירה וקריאה: **אמר** רב יהודה אמר רב אין מעברין השנה אלא אם כן היתה תקופת תמוז חסרה לתשלום צ״א יום י״ד יום רובו של חודש תשרי דברי ר׳ יהודה

רבי יוסי אומר אחד ועשרים יום. אם צריך להשלים כ"א יום מחודש תשרי על תקופת תמוז שתקופת תשרי נופלת בכ"ב מעברין ומוסיפין חודש אחד ודומין את המועדות כדי שתקדים תקופת תשרי לחג אבל אם היתה תקופת תשרי נופלת בכ"א דהיינו יום אחד בתוך חולו של מועד אין מעברין: **חג האסיף.** זמן האסיף שבחג דהיינו חולו של חג שיכול לאסוף בו דבר האכל השמר שיהא בתקופת שנה הנכנסת ולא בתוך תקופת תמוז שהיא משנה שעברה. ר' יהודה סבר כולו חג בעינן כלומר כל חולו של מועד בעינן בתקופה חדשה הלכך כשתקופת תמוז חסירה ששה עשר הרי יום אחד מחולו של מועד נמשך לתוכה דחמשה עשר יום עוד ויום ששה עשר חולו של מועד אבל אם היתה תקופת תשרי נופלת ביום ט"ז הרי כל חולו של מועד בתקופה חדשה ואין מעברין. ר' יוסי אומר מקצת חולו של מועד בעינן בתקופה חדשה הלכך כשתקופת תשרי נופלת ביום כ"ב שהוא יום עוד האחרון מעברין את השנה ודומין את המועדות כדי להקדים תקופה לחג אבל אם רואין בית דין באדר שתפול תקופת תשרי ביום כ"א שהוא שביעי של ערבה לאיבא מקצת חולו של מועד בתקופה חדשה אין מעברין. ולמיעברה לאלול ולדחייה למועד חד יומא ואיכא לר' יהודה כולה חג ולרבי יוסי מקצת חג כדפרכינן לקמן [ע"ב] גבי תקופת ניסן ליעברוה לאדר לא אפשר משום דלא מיקלע לן תשרי ביומא דחזיא לי מיעברינן לאלול דהא מעיקרא מסדרינן לירחי דסיתוא כי היכי דלא ליקלע תשרי באד"ו משום דאתו תרי שני בהדדי ומשום שביעי של ערבה דלא ליקלע בשבת וכדאמרינן התם (ר"ה דף יט:) מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר דלא ליקלע באד"ו ואי ניעטרינן לעבורי מיקלקלא רוח השנה כדאמרינן בראש השנה (שם) ובמסכת סוכה (דף מג:) נמי גבי שביעי של ערבה אמרינן לא מיקלע אלול[ב] בשבת אלמא אין הוא דמעייניגן במילתא מעיקרא ומסדרינן לירחי כי היכי דלא באד"ו הלכך כיון דיום שלישי של אלול מיקלע בשלשה או בה' או בז' אי לחית ליה חד יומא בין על ידי עיבור אלול בין על ידי עיבור חדש אחר מיקלע רוח השנה באד"ו ואי מיקלע בשני בשבת דאפשר למידחייה לאחר הואיל וברוב השנים לא פרכינן ליה ולעבורי תרי ירחי ולדחייה תרי יומי לא אפשר דקיימא לן בתמ' ערכין (דף ח:) דלא גרלה לחכמים לעבר שמנה חדשים בשנה אלא אם כן היתה שנה שלפניה מעוברת וכיון דנסדר החדשים אחד מלא ואחד חסר מיקלע לן בתקופה ביום י"ז לרבי יהודה או בכ"ב לרבי יוסי אי מעברין עוד תרי ירחי הוו להו שמנה מעוברין הלכך מעברין את השנה: **אי קסברי יום תקופה גומר.** יום שהתקופה נופלת בו הוא גמר תקופה שעברה ואינה מתקופה חדשה למה לי לרבי יהודה ששה עשר חסירה ולרבי יוסי כ"א בלאו הכי אפילו לא חסרה אלא חמשה עשר לר' יהודה ותפול חדשה בששה עשר או עשרים לרבי יוסי ותפול באחד ועשרים לא לר' יהודה איכא כוליה חג ולא לר' יוסי איכא מקצת חג דהא יום שביעי של ערבה שנופלת בו תקופה מאותה שעברה הוא ולר' יהודה נמי יום ט"ז מתקופה שעברה ואיכא כוליה חג: **מתחיל.** הוא ראשון לימי תקופה הבאה. הלכך לר' יהודה אם תפול בששה עשר שהוא ראשון לחולו של מועד איכא כוליה חג ולר' יוסי אם תפול בשביעי של ערבה איכא מקצת: **מיהיכי יום תקופה גומר דבכי רבי יהודה.** וכיון דיום תקופה גומר למה לי חסירה ששה עשר: **ועוד תניא.** לר' יהודה עשרים דשמעינן מינה דר' יהודה מקצת חג הוא דבעי וקשיא לשמואל בתרתי: **ששה עשר.** ונופלת בשבעה עשר: **עשרים.** ונופלת בכ"א ואע"ג דהוא יום אחרון לחולו של מועד ליכא מקצת חג דלר' יהודה יום תקופה גומר ואינו מן החדשה: **ששה עשר לפני הפסח מעברין.** אם תקופה שלפני הפסח דהיינו תקופת טבת חסירה ששה עשר (ב) בניסן ותקופה נופלת בשבעה עשר מעברין את השנה שכשאתה מונה משבעה עשר בניסן ל"א יום לתקופת ניסן ול"א יום לשל תמוז הרי הם כלים בכ"א בתשרי ותקופה נופלת בכ"ב ואע"ג דלרבי יוסי מיום תקופה מתחיל ליכא מקצת חג בתקופה חדשה כיון עוד י"ד לניסן שהוא מלא ואייר וסיון נ"ט ותמוז ואב נ"ט הרי קל"ב ואלול כ"ט שהוא חסר הרי קס"א וכ"א דתשרי הרי קפ"ב ימי שתי תקופות ושל תשרי נופלת בכ"ב משום הכי מעברין אבל נפלה תקופת תשרי ביום כ"א אין מעברין דיום תקופה מתחיל ואיכא יום אחד מחולו של מועד בתקופה חדשה: **ששה עשר לפני החג.** אם חסרה תקופת תמוז שהוא לפני החג ששה עשר מימי תשרי ונפלה של תשרי בי"ז אין מעברין דאיכא מחולו של מועד בתקופה חדשה טובא. ולקמן פריך אמאי אמר שיתסר אפילו חסרה שיבסר ותמניסר וי"ט ועשרים קאמר נמי ר' יוסי דאין מעברין דהא ששה עשר לפני הפסח הוא דמעברין דהיינו משום דמטית תקופת תשרי בכ"ב: **אף ששה עשר לפני החג מעברין.** דקסבר כוליה חג בעינן. ולקמן פריך היינו תנא קמא: **אחרים.** מפרש טעמייהו לקמן [ע"ב]: **היינו ר' יהודה.** דתרוייהו מקצת חג בעי: איכא

רבי יוסי אומר אחד ועשרים יום ושניהם מקרא אחד דרשו [ו]חג האסיף תקופת השנה [ז]מר סבר כוליה חג בעינן בתקופה חדשה ומר סבר מקצת חג בעינן בתקופה חדשה מאי קא סברי אי קסברי יום תקופה גומר בלאו הכי נמי לא למ"ד כוליה חג איכא ולא למאן דאמר מקצת חג איכא אלא קסברי יום תקופה מתחיל מיתיבי יום תקופה גומר דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר יום תקופה מתחיל ועוד תניא [ח]אין מעברין את השנה אלא א"כ היתה תקופה חסירה רובו של חודש וכמה רובו של חדש ששה עשר יום ר' יהודה אומר שתי ידות בחודש וכמה שתי ידות כ' יום ר' יוסי אומר מחשבין ששה עשר לפני הפסח מעברין ששה עשר לפני החג אין מעברין ר"ש אומר אף ששה עשר לפני החג מעברין אחרים אומרים מיעוטו וכמה מיעוטו ארבעה עשר יום קשיא אמר מר רבי יהודה אומר שתי ידות בחודש עשרים יום רבי יוסי אומר מחשבין ששה עשר יום לפני הפסח מעברין היינו רבי יהודה יום תקופה גומר ויום תקופה מתחיל איכא בינייהו אמר מר ששה עשר לפני החג אין מעברין אלא לרבי יוסי ששה עשר לפני החג הוא דלא הא שיבסר ותמניסר מעברין והאמר ששה עשר לפני הפסח אין בציר לא לא אידי ואידי אין מעברין ואידי דתנא רישא ששה עשר לפני הפסח תנא נמי ששה עשר לפני החג ר"ש אומר אף ששה עשר לפני החג מעברין היינו תנא קמא איכא

ורבי יוסי סבר מקצת חג בעינן. פי' בקונטרס דליכא למיפרך וליעבורה לאלול דא"כ מיקלע בא"ד ודוקא לאחרים דקיימי בתקופה ניסן הוא דפריך לקמן וליעבורה לאדר משום דמצינן בקייטא לאסר חד ירחא טפי מכסדרן ויחזור תשרי לדוכתיה ביום הגון ור"ת מפרש דלקמן פריך לכולהו תנאי דאשכחנא כמה תנאי דלא חייסי לאד"ו כי ההיא דס"פ אלו קשרים (שבת דף קיג.) דחלבי שבת קריבים ביום הכפורים דפליגי בה רבי [ד](שמעון) ור"ע וכי משני מלמעלה למטה קא חשיב ה"ה נמי לכולהו תנאי ת"ק ורבי יהודה ור' יוסי ור"ש וקשה דלא יתכן לפרש כן מילתא דר' יוסי דקתני ט"ז לפני הפסח מעברין ט"ז לפני חג אין מעברין ועוד דבפ"פ החליל (סוכה דף נד:) לא אשכח תנא דאתיא כוותיה מתניתין דחלבי שבת קריבים ביום הכפורים אלא אחרים ועוד דרבינא דמשני לעולם אחרים בתשרי קיימי משמע דאתא לשנויי דלא תיקשי וליעבורו לאדר ולא לריכתו לימתר מלמעלה למטה קחשיב ומיהו גם לפירוש הקונטרס ל"ל ע"כ דרבינא לא תירץ כלום מקושיא דליעבריה לאדר דהא אליבא דאחרים קיימא דלא חייסי לאד"ו ולריך נמי לומר לדידיה דמלמעלה למטה קחשיב ומהאי טעמא נמי בחנס דתק בקונטרס לפרש דמעברין לאדר שפיר משום דאפשר לתקוני תשרי בחד מירחי קייטא דלא לריך לטעם זה כיון דאליבא דאחרים קיימי ואין להקשות דהשתא נמי כי נעבר חדש שלם מיקלע תשרי באד"ו למאן דאמר דחודש העיבור כ"ט יום דהא אפשר לתקוני מחד ירחי קייטא למלאות חד טפי מכסדרן וכן למאן דאמר ל' יום לחסר חד מירחי קייטא:

ת"ד לפני הפסח מעברין. פירוש ט"ז ונופלת בי"ז משום תשרי דתקופה נופלת בכ"ב ואיכא אפילו מקצת חג ואפילו נופלת תקופת ניסן בט"ז בניסן או בתחילת היום או בשש שעות ביום מיקלע נמי תקופת תשרי בכ"ב שהרי יש בין תקופה לתקופה ל"א יום וז' שעות ומחצה אלא דכי נפלה תקופת ניסן בי"ז פסיקא ליה דלעולם מעברין אבל בט"ז אם בתחילת הלילה נופלת או בחצי הלילה אין מעברין ומשם ואילך מעברין: איכא

מסורת הש"ס

ב) [תוספ' פ"ב ע"ב], ג) [רש"ש מס"ז], ג) ליקלע כל"ל (רש"ל), ד) [ל"ל ישמעאל].

תורה אור השלם

1. חַג שָׁבֻעֹת תַּעֲשֶׂה לָךְ בְּכוּרֵי קְצִיר חִטִּים וְחַג הָאָסִיף תְּקוּפַת הַשָּׁנָה: שמות לד כב

גליון הש"ם

גמ' מר סבר כולי חג בעי'. עיין טורי אבן מגיגה דף י"ז ע"ב ד"ה אר"י:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ששה עשר לפני וכו' ששה עשר מימי ניסן ותקופה:

מוסף רש"י

יום תקופה גומר כו'. רלה לש"י בעמוד ב ושיין לכאן.

בתקופה ישנה לפיכך צריך להיות התקופה חסרה י"ט יום וביום כ' חלה התקופה. נשאר יום א' מן החג בתקופה חדשה והוא יום ערבה. שהוא אחרית חולו של מועד. ור' יוסי אומר כ"א יום אבל אם היתה חסרה לר' יהודה ט"ז יום ולר' יוסי כ' אין מעברין. ושניהם מקרא אחד דרשו וחג האסיף תקופת השנה. ר' יהודה סבר בעינן בתקופה חדשה כוליה חג האסיף והוא חולו של מועד שנקרא חג ויתכן לך לאסוף בו זולתי יום ראשון בלבד שהוא אסור ור' יוסי סבר אפי' יום שביעי של חג אם יהיה בו תקופה חדשה די ואמרינן ר' יהודה ור' יוסי מאי קסברי אי קסברי יום תקופה גומר אפילו אינה חסרה י"ו יום אלא ט"ו יום בלבד והתקופה חלה ביום י"ז של תשרי כיון דאמרת יום תקופה גומר הנה יום י"ו של תשרי מן התקופה הישנה חשוב ואינו מוצא כל יומת חג האסיף בתקופה חדשה דהא יום י"ו של תשרי מחולו של מועד הוא. וכן לר' יוסי יום כ"א של תשרי הוא אחרית חולו של מועד והוא גומר נמצא כל החג בתקופה ישנה. ופרקי' ר' יהודה ורבי יוסי סברי יום תקופה מתחיל. מיתיבי יום תקופה גומר דברי רבי יהודה ר' יוסי אומר יום תקופה מתחיל ועוד תניא אין מעברין את השנה אלא אם כן היתה תקופה חסרה רובו של חודש וכמה רובו של חודש י"ו יום. ר' יהודה אומר שתי ידות בחדש עשרים יום כו' קשיא לרב כי רב אמר דסבירא ליה לר' יהודה רובו של חודש י"ו יום והתניא ר' יהודה אומר עשרים יום ועלתה קשיא לרב קשיא ונדחו דברי רב והזקנו לפרש הברייתא הזו. אמר מר ר' יהודה אומר שתי ידות בחודש כ' יום. ר' יוסי אומר מחשבין י"ו לפני הפסח מעברין י"ו לפני החג אין מעברין ואקשינן מכדי בין ר' יהודה דקתני אם היתה התקופה חסירה כ' יום מתשרי מעברין מכלל שאם היתה חסרה י"ט אין מעברין ובין ר' יוסי דקתני אם היתה תקופת טבת חסירה י"ו יום מניסן מעברין דשלח רב הונא בר אבא לרבא כי חזית דמשכה תקופת טבת עד י"ו בניסן עברה לההיא שתא ולא תחוש לה חדא דבעינן אביב בחדשה של תקופה. ועוד בעינן חג הבא בזמן אסיפה וליכא. דהא כי חשבת דאשתיירו מניסן משכה תקופת ניסן עד י"ח בתמוז ומשכה תקופת תמוז עד כ"א יום של תשרי. השתא בין לר' יהודה דסבר אם היתה תקופת תשרי חסרה י"ט יום אין מעברין ובין לר' יוסי דסבר אם היתה תקופת תשרי חסירה כ' יום אין מעברין תרוייהו מקצת חג בעו מאי בין יום י"ט ליום כ' ופרקי' יום תקופה גומר איכא בינייהו. ר' יהודה סבר יום תקופה גומר ואם היתה התקופה חסרה כ' יום וחלה תקופת תשרי ביום כ"א לחודש. כיון שהוא גומר נמצא כל החג מועד. ור' יוסי סבר יום תקופה מן החדשה הוא ודיו אפי' ביום כ"א לחודש אם חלה התקופה דיו והאי דקתני ר' יוסי אומר י"ו לפני החג אין מעברין לאו דווקא הוא דהא אפי' י"ז או י"ח או י"ט או כ' אין